

1212 Gaire

(ALDC, VIII, 1958. No en queden gaire, de panets)

L'adverbi *gaire*, “amb la negació *no*, darrere *sense*, i en oracions interrogatives i condicionals, molt” (DIEC), prové del fràncic WAIGARŌ ‘amb prou feines, a la força’ (cf. al. *weigern* ‘refusar’), que, a través de **gwaig* ‘ro’, havia donat *guaire* (com en aranès i alt arag.), conservat en ross. i parlars ponentins, per reduir-se a la var. més general *gaire* (com en oc.), per absorció del wau en la consonant velar. A notar l'absència del mot en tort. i val., on s'ha substituït per *molt(s)*; el testimoni dels inf. corrobora aquest estat o el seu declivi (*gaire* “no és català” 149, “no s'usa” 141, 143, 152, 153, 155, 184, 186, 189; és propi “de pagès” 79; “ets al·lots”, usen poc aquest mot 75).

L'enunciat “No en queden *gaire*, de panets” estava pensat sobretot per a l'ús adverbial o adjectival del mot (*gaire/gaires*) i el resultat és que el plural és comú en el Principat (“no en queden *gaires/guaire*”), l'eiv. i una part del ross. i del ribagorçà, mentre que el mall. i men. i una altra part del ross. i del ribagorçà mantenen el mot invariable (“no en queden *gaire/guaire*”) (per a la variació verbal sg./pl., veg. el mapa “No en queden *gaire*, de panets” que trobareu en el volum IX). A més de la possible variació de nombre, cal esmentar les var. fonètiques *garies* 116, 119, 124, 133, per metàtesi de *gaires*; *goires* 11, per

monoftongació de *guaires* (cf. l'exclamació popular *goita!*); i *guairos* 9, per adopció del suf. *-os*.

L'adverbi ha estat substituït (o acompanyat) per altres elements, generalment invariables, resultat d'esforços minimitzadors: *prou* 159 (< llat. vg. PRŌDE ‘profitós’, extret de PRŌDEST ‘és útil’), *molt* 135 (< MŪLTUS), alg. *massa* 85 (adverbialització del substantiu *massa* < MASSA) i *assai* 85 (< it.), *casi* 145, 158, 163, 168, 170, 171 (< QUASI) o *casi gens* 131, *res* 148 (cf. mapa 1154); *ni ganya* 173 (‘brànquia’ < potser d'una forma gál·lica *GAVINIA o *GAVONIA), reforç emfàtic de la negació; *a penes* 88 (< POENA < gr.); *domès* que *dos o tres* 174, lexema sintagmàtic aproximatiu (*domès* < *només*, per dissimilació de nasals); però *prou*s 26, *moltes* 143.

Diacrònicament, *guaire* seria la forma originària, d'acord amb l'ètim germànic, monoftongat en *gaire*, que en val. té força testimonis (*Spill*; *Curial*; A. March; C. Ros, 1764; Sanelo, 1802; Fuster, 1827-1830; Escrig, 1851; Martí Gadea, 1891 [“antic”]), però que fou substituït per *molts* (les *Regles* ja recomanaven *molt*, *prou*, *asay* davant *gayre*).

Respecte a la variació morfològica, en un context com el de l'enunciat, es troba *gaires* al DOrt, 1917, *gaire*, *prou* i *massa*, invariables, al DG₁, 1932.

